

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Aila Löfberg Nilsson

Sekretessen kring barnet

I barnets eller vårdnadshavarens intresse?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Josefin Gooch

Termin: VT 2016

Innehållsförteckning

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Perspektiv och metod	5
1.4 Avgränsningar.....	5
1.5 Forskningsläge	6
1.6 Disposition.....	6
2 BARNET OCH VÅRDNADSHAVAREN	7
2.1 ”Barnets bästa”.....	7
2.2 Vårdnadshavaren	9
2.3 Tillkomsten av dagens reglering	10
3 OSL	12
3.1 Offentlighetsprincipen.....	12
3.2 Sekretessen	12
3.3 Skaderekvisit.....	13
3.4 Sekretess i förhållande till enskild.....	14
4 AVVÄGNINGEN	16
4.1 Avvägning i två steg.....	16
4.2 Barnet förfogar över sekretessen.....	16
4.3 Betydande men	18
4.4 Sammanfattande kommentar.....	22
5 ANALYS	23
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	26
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	28

Summary

Today, the main rule in Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, is, that the parent has a right to access any information, provided by his or her child to everything from the school counselor to the police department. The reason for this, is the parent's right and obligation, according to Föräldrabalken (1949:381), FB, to decide in questions concerning the child. In this essay I intend to discuss the interests which are weighed against each other, between the parent and the child, regarding confidential information given by the child. How does the child's integrity, self-determination right and approval weigh against the parent's right to the family as a unity, through insight into the child's conditions?

In this essay, I will discuss the influence of the UN's Convention on the Rights of the Child, the European Convention on Human Rights, ECHR, and the EU's Statute on the Human Rights on Swedish law concerning the rights of the child. Furthermore, I will look into how OSL and FB are supposed to function, concerning confidential information regarding a child. In the essay, I also acknowledge relevant pre-work and practice on the subject, that is, both from the time when Sekretesslagen (1980:100), SekrL, was in force and from today's regulation since OSL. I hope this essay provides a clearer picture of how the balance between the child's interests and the parent's is made, regarding confidential information, which the child has given to an authority.

It would be interesting to examine what, in general, is the best for a child's well-being, when it comes to personal matters. Would it be to have a life somewhat separated from the parent's, regarding for example the school and healthcare, or would it be that the parent has a more or less full insight in the child's personal life?

Sammanfattning

Idag är huvudregeln i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, att vårdnadshavaren har rätt att ta del av de uppgifter som dess barn lämnar till alltifrån skolkurator till polis. Detta beror på att vårdnadshavaren har en rätt och skyldighet enligt Föräldrabalken (1949:381), FB, att bestämma i de frågor som rör barnet. I den här uppsatsen tar jag upp de intressen som vägs mot varandra mellan vårdnadshavare och barn när det rör sig om sekretesskyddade uppgifter lämnade av barnet. Hur vägs barnets integritet, självbestämmanderätt och samtycke mot vårdnadshavarens rätt till familjen som en enhet genom insyn i barnets förhållanden?

I uppsatsen går jag igenom det inflytande FN:s barnkonvention, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, EKMR, och EU:s stadga om de mänskliga rättigheterna har haft på svensk rätt när det rör sig om barns rättigheter, samt hur OSL och FB är tänkta att fungera när det rör sig om sekretesskyddade uppgifter kring ett barn. I uppsatsen redogör jag även för relevanta förarbeten och praxis på området, både från när Sekretesslagen (1980:100), SekrL, var i kraft och från dagens reglering i och med OSL. Jag har med den här uppsatsen velat ge en klarare bild av hur avvägningen mellan barnets och vårdnadshavarens intressen görs, när uppgifter som barnet lämnat till en myndighet omfattas av sekretess.

Det hade varit intressant att undersöka vad ett barn generellt mår bäst av när det rör sig om personligt känsliga frågor. Vore det att få ha ett liv någorlunda frånskilt från vårdnadshavaren i förhållande till exempelvis skola och sjukvård eller vore det att vårdnadshavaren har en mer eller mindre heltäckande insyn i barnets liv?

Förkortningar

OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
SekrL	Sekretesslag (1980:100)
FB	Föräldrabalk (1949:381)
RF	Regeringsform (1974:152)
TF	Tryckfrihetsförordning (1949:105)
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
LVU	Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52)
KamR	Kammarrätt
RR	Regeringsrätt
SOU	Statens offentliga utredningar
Prop.	Proposition
JO	Justitieombudsmannen
EKMR	European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome 4.XI.1950
Barnkonventionen	United Nations Convention on the Rights of the Child, Resolution 44/25 of 20 nov. 1989

1 Inledning

1.1 Bakgrund

På många områden råder idag en stark sekretess, t.ex. inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården.¹ Den enskilde är skyddad mot att uppgifter som denne lämnar i förtroende, t.ex. till sin psykolog eller läkare, lämnas ut till någon annan, trots att många av de handlingar det kan röra sig om är s.k. allmänna handlingar.² Så ser det inte ut när det rör sig om ett barn. Då gäller istället som huvudregel att uppgiften ska lämnas ut till vårdnadshavaren i enlighet med 12:3 Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Detta vill jag titta närmare på i min uppsats, då jag tycker att det finns en risk dels för att man faktiskt inte respekterar barnets integritet i att lämna ut uppgifter lämnade i förtroende och dels för att uppgifterna hamnar hos vårdnadshavare som inte alla gånger gör vad som är bäst för barnet med den information de får. Är det rimligt att barnets rätt till integritet får vika för att dess vårdnadshavare har en rätt och skyldighet att bestämma i de frågor som rör barnet enligt 6:11 Föräldrabalken (1949:381), FB?

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att klarlägga och belysa hur barnets intresse vägs mot vårdnadshavarnas intresse i mål angående den sekretessbrytande bestämmelsen i 12:3 OSL och 6:11 FB. Jag har tänkt undersöka hur bestämmelsen har utformats och hur den har varit tänkt användas med hjälp av förarbeten och doktrin och därefter gå igenom och visa på hur bestämmelsen har använts i relevant praxis.

Min huvudfråga är:

¹ Bohlin, 2010, s. 226.

² Zetterström, 2010, s. 60-61.

- Hur görs avvägningen i sekretessfrågan när det rör sig om sekretess kring ett barn i förhållande till dess vårdnadshavare?”

Mina underfrågor är:

1. Hur har dagens sekretessbrytande bestämmelse i 12:3 OSL, dåvarande 14:4 SekrL, tolkats i domstol?
2. Innebär 12:3 OSL och 6:11 FB att andra sekretessbestämmelser inte gäller när det rör sig om ett barn i förhållande till dess vårdnadshavare?
3. Hur långt sträcker sig vårdnadshavarens ”rätt och skyldighet” att bestämma i frågor som rör barnet enligt 6:11 FB, i förhållande till 12:3 OSL?

1.3 Perspektiv och metod

I min uppsats har jag valt att utgå från ett barnskyddsperspektiv, då jag velat uppmärksamma hur barnets rätt förhåller sig till dess vårdnadshavares rätt när barnet kommer i kontakt med alltifrån skola till hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Metoden jag har valt är den rättsdogmatiska, då jag har arbetat med svensk lagtext, förarbeten, praxis och doktrin på området. Jag har använt den rättsdogmatiska metoden för att få en bakgrund till hur regleringen är utformad idag och därefter fördjupat mig i den praxis som berör min frågeställning för att kartlägga hur dagens reglering används.

1.4 Avgränsningar

I min uppsats kommer jag inte att undersöka hur myndigheter arbetar utifrån dagens sekretessreglering, då det hade varit ett alltför stort utredningsarbete för en c-uppsats i ämnet. Jag har även valt att inte använda mig av en rättssociologisk metod, även om det hade varit en

intressant vinkel på problemet jag vill uppmärksamma. Även här bedömer jag att det inte har funnits tillräckligt utrymme.

1.5 Forskningsläge

Dagens sekretesslagstiftning är väl utredd, både i förarbeten och utredningar samt i litteraturen. Kring OSL finns det en uppsjö av handböcker och läroböcker. Etablerade författare på området är idag bl.a. Alf Bohlin och Bengt Lundell. Vad gäller min huvudfråga har jag funnit mest vägledning i propositionerna och rättsfallen på området.

Det har även skrivits mycket kring barnets rättigheter, särskilt sedan 1900-talet. Flera statliga utredningar och den särskilda barnkommittén, som tillsattes vid implementeringen av FN:s barnkonvention, har klarlagt vad ett barn anses behöva och vad ett barn har rätt till i Sverige. Framträdande författare och forskare på området är bl.a. Anna Singer, Åke Saldeen och Johanna Schiratzki.

1.6 Disposition

I uppsatsen kommer jag i kapitel 2 att gå igenom vad principen om "barnets bästa" i internationella konventioner och i svensk lag innebär. Därefter kommer jag att redogöra för vårdnadshavarens roll och slutligen gå in på tillkomsten av dagens reglering av sekretessen. Kapitel 3 i uppsatsen består av offentlighetsprincipen i förhållande till OSL, sekretessen, skaderekvisiten och slutligen den sekretess som gäller mellan vårdnadshavare och barn. Kapitel 4 behandlar den praxis som finns på området. Att jag valt att ta med avgöranden även från kammarrätterna, KamR, beror på att jag bedömer att det finns för få vägledande avgöranden i högsta instans, dåvarande regeringsrätten, RR. Uppsatsen avslutas med en analys i kapitel 5, där jag redogör för vad jag kommit fram till, samt visar på de brister jag tycker mig kunna se med dagens reglering.

2 Barnet och vårdnadshavaren

2.1 "Barnets bästa"

Sverige undertecknade FNs konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, i januari 1990 och den ratificerades under samma år. Barnkonventionen har idag nästintill universellt stöd.³ EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna behandlar barns rättigheter i artikel 24.⁴ Även Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, EKMR⁵, från 1950 och som är inkorporerad i svensk rätt, har betytt mycket för barns rättigheter i Sverige.⁶ Andra internationella konventioner behandlar också barnets rättigheter, i den här uppsatsen kommer jag att speciellt belysa de två som varit särskilt betydelsefulla i Sverige, nämligen barnkonventionen och EKMR. Barnets rättigheter är sedan 2011 grundlagsskyddade, vilket följer av 1 kap. 2§ Regeringsformen (1974:52), RF, där det numera står att det allmänna ska verka för att barns rätt tas till vara.⁷

Principen om "barnets bästa" finns i artikel 3 i barnkonventionen, där det står att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn, detta syftar på åtgärder av det offentliga. I artikel 18 i barnkonventionen står det att även föräldrar ska sätta barnets bästa i främsta rummet. Nämnas bör att på engelska är ordalydelsen "a primary concern", "i främsta rummet" är en starkare formulering än originaltexten. Förhållandet mellan vårdnadshavare och barn berörs vidare i artikel 5, där det står att konventionsstaterna ska respektera det ansvar och de rättigheter samt skyldigheter som tillkommer vårdnadshavaren. Konventionsstaterna ska, i

³ United Nations Convention on the Rights of the Child, Resolution 44/25 of 20 nov. 1989, se även Schiratzki, 2014, s. 21.

⁴ Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000/C 364/01, art. 24.

⁵ European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome 4.XI.1950.

⁶ Schiratzki, 2014, s. 23-24, se även Fisher, 2015, s. 77-78.

⁷ Schiratzki, 2014, s. 16, se även Leviner, 2011, s. 99.

överensstämmelse med artikeln, också respektera att vårdnadshavares rättigheter minskar i takt med att barnets rättigheter ökar.⁸ Även artikel 12 i barnkonventionen har stor betydelse, där det stadgas att barnet har en rätt att uttrycka sina åsikter och även att få dessa åsikter beaktade i förhållande till barnets mognad och ålder.⁹

Principen om barnets bästa har det hänvisats till i svensk rätt ända sedan början av 1900-talet, men under de senaste hundra åren har synen på barnet förändrats. Barnet har alltmer kommit att ses som en självständig person och därmed har barnets bästa också fått en förändrad innebörd.¹⁰ Först med implementeringen av barnkonventionen har principen om barnets bästa på allvar införts i en rad olika områden i svensk lagstiftning.¹¹ I FB kan man t.ex. se att just "barnets bästa" ska vara det avgörande i alla beslut om vårdnad, boende och umgänge (6:2a FB).¹² Principen ska tolkas ur två perspektiv, ett subjektivt och ett objektivt, enligt den barnkommitté som tillsattes för att se hur svensk rätt följde barnkonventionen.¹³ Det subjektiva är barnets egen inställning och vilja, medan det objektiva är grundat på beprövad erfarenhet och vetenskap.¹⁴ Vad barnet självt vill är en del av fastställandet av vad "barnets bästa" i det enskilda fallet är.¹⁵

För domstol innebär principen om barnets bästa en helhetsbedömning i varje enskilt fall och att den bästa möjliga lösningen ska försöka uppnås. Principen är både i barnkonventionen och i svensk lag allmän och övergripande, innehållet är inte helt bestämt förrän vid tillämpningen. Domstolar använder sig även av presumtioner om vad som anses vara bra för ett barn.¹⁶

⁸ United Nations Convention on the Rights of the Child Resolution 44/25 of 20 nov. 1989, art. 3, art. 5 och art. 18, se även Fisher, 2015, s. 33-34 och Schiratzki, 2014, s. 29-30.

⁹ United Nations Convention on the Rights of the Child Resolution 44/25 of 20 nov. 1989, art. 12, se även Singer, 2012, s. 33.

¹⁰ Singer, 2000, s. 48-51.

¹¹ Schiratzki, 2014, s. 32, se även Leviner, 2011, s. 100.

¹² Singer, 2000, s. 86, se även Schiratzki, 2014, s. 114.

¹³ SOU 1997:116, s. 134.

¹⁴ Leviner, 2011, s. 101.

¹⁵ Singer, 2012, s. 35.

¹⁶ Schiratzki, 2014, s. 38.

Barnkommittén tar även upp några grundläggande behov för barn, såsom omvårdnad och skydd, föräldrar och respekt för sin integritet. Barnets behov av respekt för sin integritet beskrivs som en möjlighet för barnet att påverka sin egen situation och i takt med mognad och ålder få ta ansvar för sina personliga förhållanden och sitt handlande.¹⁷

2.2 Vårdnadshavaren

När det rör sig om barns med- och självbestämmanderätt, beror den dels på vilka rättsfrågor det rör sig om och dels på barnets ålder och mognad. I 6:11 FB stadgas att vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, men också att vårdnadshavaren i takt med barnets stigande ålder och utveckling ska ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål¹⁸ 6:11 FB är utformad i enlighet med att vårdnadshavaren enligt 6:2 FB bär ansvaret för att barnets behov och rättigheter tillvaratas.¹⁹ Barn har idag inte någon generell stadgad medbestämmanderätt.²⁰

Då 6:2 FB och 6:11 FB ger en så omfattande rätt och skyldighet för vårdnadshavaren att bestämma och fatta beslut i frågor som rör barnet, innebär 12:3 OSL (som hänvisar till 6:11 FB) att vårdnadshavaren får insyn i de uppgifter som för en myndig person hade varit sekretessbelagda.²¹ Enligt art. 16 i barnkonventionen har barnet rätt till skydd för sitt privatliv²², det här skyddet finns även i art. 8 i EKMR.²³ Den här rätten till privatliv inskränks något för barnet,

¹⁷ SOU 1997:116, Kap. 6.2.2.

¹⁸ Schiratzki, 2014, s. 88-89, se även Singer, 2012, s. 102, Singer, 2000, s. 445 och Leviner, 2011, s.118-119.

¹⁹ Leviner, 2011, s. 124-125, se även Singer, 2012, s. 101-102.

²⁰ Singer, 2000, s. 445.

²¹ Schiratzki, 2014, s. 89-90, se även Leviner, 2011, s. 121-123 och SOU 2003:99 s. 442.

²² United Nations Convention on the Rights of the Child” Resolution 44/25 of 20 nov. 1989, art. 16.

²³ European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome 4.XI.1950, art. 8.

eftersom vårdnadshavaren har en skyldighet att hålla sig underrättad om sitt barn och kunna fatta beslut i frågor som rör barnet. Detta leder för vissa barn till att de inte vågar söka hjälp utifrån, då de känner till att deras föräldrar kan få veta vad de berättat.²⁴

Ett undantag från 12:3 OSL och 6:11 FB görs för reproduktiv vård inom hälso- och sjukvården, ett barn har möjlighet att få utskrivet receptbelagda preventivmedel och genomgå en abort utan att vårdnadshavaren informeras om detta eller samtycker, åtminstone i de fall då barnet har fyllt 15 år.²⁵ Enligt ett äldre uttalande från JO innebär inte heller 6:11 FB att hälso- och sjukvården är skyldiga att på eget initiativ informera vårdnadshavaren om allting som rör barnet.²⁶

För äldre barn, som kommer i kontakt med t.ex. sin skolkurator, är det möjligt att det kan ske utan att vårdnadshavaren samtycker, genom s.k. presumerat samtycke. Området är dock inte helt utrett och handlar idag mycket om hur 6:11 FB tolkas. I 11:10 3st. Socialtjänstlag (2001:453), SoL, har det nyligen även införts en bestämmelse som ger socialtjänsten befogenhet att samtala med ett barn utan samtycke från barnets vårdnadshavare. Detta är ett exempel på när barnet faktiskt har en egen bestämmanderätt.²⁷ I många frågor kan man se att barnets självbestämmanderätt ökar i och med att barnet fyller 15 eller 16 år, så som ett sexuellt självbestämmande och en rätt att själv vara part i en del processer.²⁸

2.3 Tillkomsten av dagens reglering

I juni 2009 trädde OSL i kraft och ersatte den dåvarande Sekretesslagen (1980:100), SekrL, som hade gällt sedan 1980. Att man ersatte SekrL var främst för att göra lagen mer lättillgänglig. I OSL

²⁴ Singer, 2012, s. 342-344.

²⁵ Schiratzki, 2014, s. 89-90, se även Leviner, 2011, s. 121-123.

²⁶ JO 1992/93, s. 439 f.

²⁷ Singer, 2012, s. 290-291, se även Leviner, 2011, s. 119-121.

²⁸ Singer, 2012, s. 291-292.

förde man också in en del grundläggande principer som tidigare enbart hade framgått av förarbeten och praxis²⁹.

Den paragraf som jag i den här uppsatsen ska titta närmare på, 12:3 OSL, fanns tidigare i 14:4 andra stycket SekrL. I förarbetena till OSL står det att det som gäller angående sekretess mellan vårdnadshavare och barn inte helt och hållet står utskrivet i lagen (dåvarande SekrL), utan framgår delvis av tidigare förarbeten, därför bör lagtexten förtydligas så att regleringen kan utläsas direkt av paragrafen.³⁰

Dagens reglering av sekretessfrågorna har alltså inte gällt i Sverige i mer än sex år. Då paragraferna jag har valt att titta närmare på inte har förändrats nämnvärt betydelsemässigt i och med den nya regleringen, utan i första hand förtydligat vad som även tidigare gällde, så har jag valt att även titta närmare på den praxis som finns från tiden innan OSL började gälla, dvs. den praxis som utgår från SekrL.

²⁹ Bohlin, 2010, s.191.

³⁰ Prop. 2008/09:150, s. 333-334, se även SOU 2003:99, s. 441.

3 OSL

3.1 Offentlighetsprincipen

I Sverige är utgångspunkten att allmänna handlingar är offentliga, enligt den handlingsoffentlighet som finns fastslagen i 2 kapitlet Tryckfrihetsförordningen (1949:105), TF.³¹ En allmän handling ska lämnas ut på begäran i enlighet med 2:12 och 2:13 TF.³²

När det gäller handlingsoffentligheten så är huvudregeln att den bara får begränsas av handlingssekretess som ska finnas i en "särskild lag" (2:2 2st. TF). Den lag som 2:2 TF refererar till är OSL, om någon annan lag skulle reglera sekretessen så ska det finnas en hänvisning till den i OSL. I 2:2 TF finns de skyddsintressen som kan hindra att en allmän handling lämnas ut, OSL (eller lag som OSL hänvisar till) måste ha stöd i något av de intressen som paragrafen räknar upp.³³

3.2 Sekretessen

1:1 OSL är lagens portalparagraf och där stadgas att lagen innehåller begränsningar i yttrandefriheten, handlingsoffentligheten och meddelarfriheten i form av tystnadsplikt, handlingssekretess och begränsningar i att meddela och offentliggöra uppgifter. Sekretess innebär enligt 3:1 OSL ett förbud mot att röja en uppgift, oavsett om det sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på annat sätt.³⁴ Att bryta mot den lagstadgade sekretessen är straffsanktionerat, men med vissa undantag.³⁵ 10 kapitlet OSL innehåller begränsningar i sekretessen, men det finns även andra

³¹ Strömberg & Lundell, 2015, s. 7-9, se även Holstad, 2009, s. 11-12 och Zetterström, 2010, s. 7.

³² Bohlin, 2010, s. 125, se även Holstad, 2009, s. 80 och Zetterström, 2010, s. 45.

³³ Bohlin, 2010, s. 189-191, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 37-40 och Zetterström, 2010, s. 60-61.

³⁴ Bohlin, 2010, s. 196, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 35 och Hed, 2009, s. 35.

³⁵ Bohlin, 2010, s. 198, se även Holstad, 2009, s. 18-19.

paragrafer i OSL som är sekretessbrytande³⁶. I många fall är sekretessen stark för uppgifter som lämnas av enskild till en myndighet, men som jag nu kommer att redogöra för gäller detta som huvudregel inte mellan vårdnadshavare och barn.

3.3 Skaderekvisit

Många av sekretessbestämmelserna i OSL innehåller rekvisit för hur starkt sekretesskyddet för uppgiften är, dessa benämns som raka eller omvända skaderekvisit. Ett rakt skaderekvisit innebär att offentlighet är huvudregel, medan ett omvänt skaderekvisit innebär att sekretess istället är huvudregel. Det raka skaderekvisitet innebär att sekretess bara gäller om det kan visas på att en skada kan uppkomma om sekretessen röjs, medan det omvända skaderekvisitet innebär att sekretess gäller om det inte går att visa på motsatsen³⁷. Sekretessbestämmelserna innehåller ofta rekvisiten "skada" och "men" när det rör sig om att skydda enskildas förhållanden, skada syftar på ekonomisk skada och men syftar på integritetskänsliga uppgifter³⁸. Det finns även ett kvalificerat skaderekvisit, sekretesskyddet är då svagare. Detta kan man se när det i paragrafen uppställs rekvisit på "betydande men" istället för enbart "men". Huvudregeln är då offentlighet, sekretess är undantag för speciellt integritetskänsliga uppgifter.³⁹ 12:3 OSL är utformad med ett kvalificerat skaderekvisit, även 14:4 SekrL föreskrev "betydande men".⁴⁰

³⁶ Bohlin, 2010, s. 199, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 50.

³⁷ Bohlin, 2010, s. 201-202, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 48, Holstad, 2009, s. 23 och Zetterström, 2010, s. 65-66.

³⁸ Bohlin, 2010, s. 203-204, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 49, Hed, 2009 s. 38, Holstad, 2009, s. 27-28 .

³⁹ Bohlin, 2010, s. 205 och Zetterström, 2010, s. 66-67 samt s. 83.

⁴⁰ 12 kap. 3§ Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 14 kap. 4§ Sekretesslagen (1980:100)

3.4 Sekretess i förhållande till enskild

12 kapitlet OSL berör hur sekretessen regleras i förhållande till enskilda, medan 10 kapitlet OSL berör sekretessen för och mellan myndigheter. 12:1 OSL föreskriver att sekretess inte ska gälla gentemot den enskilde själv och 12:2 OSL att den enskilde själv kan häva den sekretess som rör uppgiften och ge sitt samtycke till att någon annan får ta del av den⁴¹.

När det rör sig om sekretess för ett barn i förhållande till dess vårdnadshavare tillämpas 12:3 OSL. Paragrafen föreskriver att sekretess i förhållande till den enskilde, när denne är under 18 år, även gäller i förhållande till dess vårdnadshavare. 12:3 OSL hänvisar dock till 6:11 FB, och är sekretessbrytande om det inte kan antas att barnet skulle lida "betydande men" om uppgiften röjs för vårdnadshavaren⁴². Skaderekvisitet innebär att uppgiften ska vara särskilt integritetskänslig eller att uppgiften riskerar att missbrukas av vårdnadshavaren, detta för att ytterligare begränsa de situationer där sekretessen gäller även gentemot vårdnadshavaren.⁴³ I de situationer där barn och vårdnadshavare står i motsatsförhållande till varandra, såsom i en vårdnadstvist, skulle det kunna vara till skada för barnet att den sekretesskyddade uppgiften röjs för vårdnadshavaren, oavsett barnets ålder.⁴⁴ Betydande men omfattar inte de situationer då barnet kan känna att det är obehagligt att uppgiften lämnas ut eller tror att vårdnadshavaren kommer att göra något som barnet inte vill, enligt en proposition till SekrL.⁴⁵

Normalt är det vårdnadshavaren som förfogar över den underåriges sekretesskyddade uppgifter i enlighet med 12:2 OSL och utgångspunkten är att de sekretesskyddade uppgifterna ska lämnas ut till vårdnadshavaren. Den här rätten till insyn faller inte helt och

⁴¹ Bohlin, 2010, s. 199 och s. 243, se även Strömberg & Lundell, 2015, s. 50-51.

⁴² Bohlin, 2010, s. 248, se även 12 kap. 3§ Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

⁴³ Prop. 1988/89:67, s. 38, se även Bohlin, 2010, s. 205 och Leviner, 2011, s. 122.

⁴⁴ Prop. 1988/89:67, s. 37, se även Holstad, 2009, s. 55.

⁴⁵ Prop. 1988/89:67, s. 38.

hållet bort förrän barnet når myndig ålder då även vårdnadsrätten upphör. Den sekretessbrytande bestämmelsen i 12:3 OSL påverkas dock av barnets ålder och utveckling, vilket innebär att den precis som vårdnadsrätten tunnas ut i takt med att barnet blir äldre. När barnet har kommit upp i tonåren så gäller generellt att han eller hon har nått en sådan mognad att han eller hon bör ha ett visst integritetsskydd gentemot sina vårdnadshavare. Känsliga uppgifter, exempelvis till en kurator, ska inte längre självklart lämnas ut till dess vårdnadshavare.⁴⁶ I prop. 1979/80:2 Del A står det att förmyndaren till ett barn, som nått viss omdömesförmåga samt mognad och som själv lämnat en sekretessbelagd uppgift exempelvis till en läkare, inte med stöd av dåvarande paragraf ska kunna få kännedom om uppgiften utan ett samtycke från barnet.⁴⁷

Även frågan om den sekretesskyddade uppgiften får lämnas ut till någon utomstående förfogar vårdnadshavaren över enligt 12:2 OSL, men på samma sätt som i 12:3 OSL så har barnet en rätt att samtycka eller inte när han eller hon blir äldre och når tillräcklig mognad för att kunna fatta beslut i frågan⁴⁸. 12:3 OSL har en generell karaktär, vilket innebär att paragrafen omfattar alla uppgifter om barnet som kan vara sekretessbelagda enligt OSL⁴⁹.

I prop. 1988/89:67 finns även ett förslag från utredningen om en särskild förtroendesekreteress. Utredningens förslag innebar att för ett barn som fyllt 12 år och lämnat uppgifter i förtroende eller vänt sig till en myndighet i förtroende, skulle de uppgifterna inte få lämnas ut till vårdnadshavaren utan barnets samtycke. I propositionen står dock att en reglering av det här slaget inte skulle stämma överens med att det är vårdnadshavaren som har huvudansvaret för barnet. Regeln skulle även kunna bli svårtillämpad och inte säkert ta sikte på de uppgifter som verkligen behöver ett skydd av det här slaget.⁵⁰

⁴⁶ Prop. 1988/89:67, s. 36, prop. 2008/09:150, s. 331 samt SOU 2003:99, s. 441, se även Bohlin, 2010, s. 248-249 och Leviner, 2011, s. 121.

⁴⁷ Prop. 1979/80:2 Del A, s. 330.

⁴⁸ Bohlin, 2010, s. 248-249.

⁴⁹ Bohlin, 2010, s. 250.

⁵⁰ Prop. 1988/89:67, s. 40-41.

4 Avvägningen

4.1 Avvägning i två steg

I sekretessfrågan görs avvägningen mellan barnet och vårdnadshavaren i två steg, förklarar JO i sin bedömning⁵¹, vilken också används i ett avgörande från KamR från 2005⁵². I det första steget avgörs vem som är "den enskilde" i enlighet med paragrafen och därmed förfogar över sekretessen. Om barnet självt har nått en sådan ålder och utveckling att barnet bör betraktas som den enskilde, innebär detta att barnet förfogar över sekretessen. Då ska inte en prövning av skaderekvisitet som följer av paragrafen 14:4 SekrL (eller nuvarande 12:3 OSL) göras, utan sekretessen gäller istället i enlighet med den paragraf som skyddar uppgiften gentemot utomstående. Om det däremot är vårdnadshavaren som förfogar över sekretessen rörande barnet, innebär detta att man i det andra steget prövar om barnet skulle lida betydande men utifall uppgiften lämnades ut till vårdnadshavaren, då det är vårdnadshavaren som enligt huvudregeln förfogar över sekretessen.⁵³ På detta sätt kan man se att resonemanget i avgörandena från RR och KamR förs, vilket jag ska belysa med ett antal rättsfall.

4.2 Barnet förfogar över sekretessen

I tre av de tio rättsfall som jag har använt mig av har åldern varit avgörande, på så sätt att barnet självt har ansetts förfoga över sekretessen. I de övriga sju fallen har vårdnadshavaren ansetts förfoga över sekretessen och därför har en prövning av skaderekvisitet i paragrafen företagits.

⁵¹ JO 1998/99, s. 464 f.

⁵² KamR i Göteborg, Mål nr 6591-05, 2005-12-12, s. 2-3.

⁵³ JO 1998/99, s. 464 f., se även KamR i Göteborg, Mål nr 6591-05, 2005-12-12, s. 2-3, KamR i Stockholm, Mål nr 5574-09, 2009-09-23, s. 4-5 och SOU 2003:99, s. 441-442.

I fallet jag berörde från 2005 var flickan 17 år och KamR bedömde därför att hon själv förfogade över sekretessen för uppgifterna vårdnadshavaren ville ta del av. KamR vägde även in att uppgifterna var lämnade av henne i förtroende och att hon vid tillfället hade en bristande tilltro till föräldrarna.⁵⁴ Då flickan själv förfogade över sekretessen skulle sekretessprövningen istället göras i enlighet med 7:1 SekrL, på samma sätt som till en helt utomstående person.⁵⁵

I ett mål från 2007 var barnen vid avgörandet 18 resp. 15 år, när videon som fadern ville ta del av spelades in var de 12 resp. 9 år.⁵⁶ Båda barnen hade uttalat att de inte ville att fadern fick se videofilmen. KamR kom fram till att med hänsyn till barnens ålder hade de uppnått en sådan mognad och utveckling som gjorde att de själva disponerade över sekretessen, därför var 14:4 2st. SekrL inte tillämplig och fadern kunde inte med hänsyn till att han var vårdnadshavare få ta del av filmen.⁵⁷

I det tredje fallet skriver KamR i sina domskäl att de uppgifter som föräldrarna ville ta del av hade lämnats av flickan i förtroende och i vissa delar var av strängt personlig art. Hon hade enligt KamR uppnått den mognad och utveckling som innebar att vårdnadshavarna inte kunde göra gällande en rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter rörande henne.⁵⁸ Flickan var under avgörandet 14 år.⁵⁹ Fallet var dock speciellt då flickan vårdades enligt LVU till följd av att föräldrarna brustit i sin omsorg om henne. Socialnämnden bestämde därför över flickans personliga förhållanden, enligt 11§ 4st. LVU. Föräldrarna hade till följd av detta inte heller rätt till uppgifterna med hänvisning till 6:11 FB.⁶⁰ Slutligen fann KamR därför att föräldrarna inte med hänvisning till att de var vårdnadshavare för flickan kunde

⁵⁴ KamR i Göteborg, Mål nr 6591-05, 2005-12-12, s. 3.

⁵⁵ KamR i Göteborg, Mål nr 6591-05, 2005-12-12, s. 3-4.

⁵⁶ KamR i Jönköping, Mål nr 430-07, 2007-02-13, s. 2.

⁵⁷ KamR i Jönköping, Mål nr 430-07, 2007-02-13, s. 2-3.

⁵⁸ KamR i Stockholm, Mål nr 4906-12, 2012-09-06, s. 4.

⁵⁹ KamR i Stockholm, Mål nr 4906-12, 2012-09-06, s. 2.

⁶⁰ KamR i Stockholm, Mål nr 4906-12, 2012-09-06, s. 4, se även Singer, 2000, s. 438.

göra anspråk på att få ta del av uppgifterna. Utlämnandet skulle istället prövas enligt 25:1 OSL, som för en utomstående.⁶¹

I fallen ovan, där åldern inneburit att barnet självt har ansetts förfoga över sekretessen, har barnen varit 14, 15, 17 och 18 år. I fallet där barnet var 14 år, dvs. yngst, vägdes utöver detta in att flickan vårdades i enlighet med LVU och att föräldrarna därför inte vid avgörandet stod som vårdnadshavare.

4.3 Betydande men

När vårdnadshavaren förfogar över sekretessen enligt 12:3 OSL (tidigare 14:4 SekrL) ska en prövning av skaderekvisitet "betydande men" företas, enligt undantagsregeln i paragrafen.⁶² I de rättsfall jag har gått igenom, har prop. 1988/89:67 många gånger varit vägledande, därför lyfter jag speciellt den här propositionen innan jag går igenom rättsfallen.

Enligt propositionen ska utgångspunkten vara att vårdnadshavaren har insyn i sekretesskyddade uppgifter om sitt barn, men att det bör finnas undantag från den här principen då det finns situationer när barnet behöver sekretesskydd även gentemot vårdnadshavaren.⁶³ Sekretessen bör dock föreskrivas med ett rakt skaderekvisit, dvs. med presumtion för att uppgiften lämnas ut. Detta kommer i praktiken att innebära situationer när uppgiften om barnet skulle kunna missbrukas av vårdnadshavaren.⁶⁴ I propositionen till nuvarande OSL föreslogs att lagtexten skulle förtydligas och att paragraferna 14:4 SekrL samt 14:9 SekrL skulle föras samman i en paragraf. Det som tidigare gick att utläsa med hjälp av förarbeten och praxis skulle framgå direkt av 12:3 OSL.⁶⁵

⁶¹ KamR i Stockholm, Mål nr 4906-12, 2012-09-06, s. 5.

⁶² Bohlin, 2010, s. 205, se även Leviner, 2011, s. 122.

⁶³ Prop. 1988/89:67, s. 37.

⁶⁴ Prop. 1988/89:67, s. 38.

⁶⁵ Prop. 2008/09:150, s. 332-333.

I sju av rättsfallen jag har gått igenom, har avgörandet grundat sig på om barnet skulle lida betydande men vid ett utlämnande till vårdnadshavaren. Jag kommer även här att redogöra för barnets ålder (när den framkommit) för att kunna jämföra med fallen i kapitel 5.2, där barnet självt förfogat över sekretessen.

I ett rättsfall från RR, 1992, yrkade föräldrarna att få ta del av handlingar från förundersökningar där deras dotter bl.a. varit i förhör. Flickan var under avgörandet 15 år.⁶⁶ Av utredningen framgår det att det finns en betydande konflikt mellan föräldrarna och dottern och att hon inte vill att fadern ska få läsa vad hon har sagt. Sammantaget menade RR därför att flickan skulle lida betydande men om uppgifterna rörande henne själv skulle röjas för vårdnadshavarna och domslutet blev att uppgifterna skulle vara sekretessbelagda för föräldrarna.⁶⁷

I ett annat rättsfall från RR, 1993, yrkade modern (faderns talan avvisades) att få ta del av dotterns sjukjournal. Flickan var placerad i fosterhem och var vid tiden för avgörandet försvunnen, hon var 16 år. Domslutet blev att uppgifter av "neutral" karaktär samt uppgifter som föräldrarna och brodern själva uppgivit fick lov att lämnas ut till flickans moder. Uppgifterna som flickan lämnat om sig själv och sina personliga förhållanden ansåg RR dock skulle antas leda till betydande men för henne om de lämnades ut till vårdnadshavaren i enlighet med 14:4 2st. SekrL.⁶⁸

Det första av fem fall från KamR, rörde en fader som yrkade på att få ut uppgifter ur dotterns patientjournal, hon var vid avgörandet 15 år.⁶⁹ I målet framgår det att flickan inte vill att hennes fader får läsa journalen. KamR anser inte att flickan skulle lida betydande men om uppgifterna lämnades ut utan hennes samtycke, även om hennes ålder gör att hennes inställning ska ges stor betydelse.⁷⁰ KamRs

⁶⁶ RÅ 1992 not. 117, s. 1.

⁶⁷ RÅ 1992 not. 117, s. 2.

⁶⁸ RÅ 1993 not. 462, s. 2.

⁶⁹ KamR i Sundsvall, Mål nr 179-05, 2005-03-03, s. 1.

⁷⁰ KamR i Sundsvall, Mål nr 179-05, 2005-03-03, s. 2.

domslut blev att uppgifterna i patientjournalen skulle lämnas ut till fadern, 14:4 SekrL innebar att sekretessen för uppgifterna enligt 7:1 SekrL inte gällde i förhållande till vårdnadshavaren.⁷¹

Nästa fall behandlade en fader som yrkade på att få ut samtliga journalhandlingar från Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken rörande sin son.⁷² I domskälen tog KamR upp att sekretessen för uppgifterna enligt 7:1 SekrL har ett omvänt skaderekvisit och att presumptionen därför var för sekretess. Däremot innebar 14:4 SekrL att vårdnadshavaren som regel disponerar över sekretessen för barnet.⁷³ KamRs domslut blev att det fick anses att pojken skulle lida betydande men om uppgifterna lämnades ut till vårdnadshavaren och därför avslogs yrkandet.⁷⁴

I de mål som är från när OSL trätt i kraft är det första från 2009. Det rör sig om en fader som yrkar på att få ut uppgifter från polismyndigheten rörande dottern.⁷⁵ KamR skriver att i enlighet med förarbetena, prop. 2008/09:150, så är det normalt vårdnadshavaren som förfogar över de uppgifter som omfattas av sekretess rörande barnet. Om barnet nått en viss mognad och utveckling och själv lämnat sekretessbelagda uppgifter, kan vårdnadshavaren dock inte göra anspråk på att få ta del av dem utan barnets samtycke.⁷⁶ KamR skriver att barnets ålder ofta är vägledande och att när det rör sig om ett barn i tonåren, aktualiseras frågan då barn i den åldern bör ha ett visst skydd för sin integritet gentemot vårdnadshavaren.⁷⁷ Sammantaget finner KamR att dotterns mognad och innehållet i uppgifterna innebär att fadern får anses disponera över sekretessen. Detta i sin tur innebär att uppgifterna ska lämnas ut till honom om det inte kan visas att hans dotter skulle lida betydande men. Enligt KamR har några sådana

⁷¹ KamR i Sundsvall, Mål nr 179-05, 2005-03-03, s. 3.

⁷² KamR i Göteborg, Mål nr 2046-05, 2005-04-22, s. 1.

⁷³ KamR i Göteborg, Mål nr 2046-05, 2005-04-22, s. 2.

⁷⁴ KamR i Göteborg, Mål nr 2046-05, 2005-04-22, s. 3.

⁷⁵ KamR i Stockholm, Mål nr 5574-09, 2009-09-23, s. 2.

⁷⁶ KamR i Stockholm, Mål nr 5574-09, 2009-09-23, s. 3.

⁷⁷ KamR i Stockholm, Mål nr 5574-09, 2009-09-23, s. 3-4.

omständigheter inte framkommit, därför gäller sekretess för uppgifterna inte i förhållande vårdnadshavaren.⁷⁸

I ett relativt nytt fall från 2014 yrkar fadern att ta del av ett gemensamt vårdregister rörande dottern och även dotterns vårdinformation fram till dess att hon är myndig. Vid avgörandet var flickan 11 år. KamR inleder domskälen med att slå fast att domstolen enbart kan ta ställning till de uppgifter som redan lämnats och avvisar målet i den del det rör framtida uppgifter.⁷⁹ KamR menar att den begärda handlingen enbart innehåller uppgift om vårdgivare och diagnos i vissa fall, därför har det inte framkommit att flickan skulle lida betydande men om uppgifterna lämnades ut. Med stöd av 12:3 OSL finns det därför inte skäl att vägra ett utlämnande.⁸⁰

I det sista målet jag har gått igenom yrkar modern att ta del av journalanteckningar rörande dottern. Dottern vårdas i enlighet med LVU sedan 2010. Socialnämnden anför att flickan har uttryckt att hon inte vill att uppgifterna lämnas till modern. Modern har låtit utomstående ta del av handlingar hon fått ut tidigare, enligt socialnämnden, och flickan skulle lida betydande men om uppgifterna lämnades ut, eftersom hennes förtroende för socialtjänsten då skadas.⁸¹ KamR tar även upp prop. 1988/89:67 angående att uppgift kan komma att missbrukas av vårdnadshavaren och att rekvisitet är betydande men. En begäran att ta del av allmän handling, skriver KamR, ska leda till att beslutande myndighet noggrant prövar vilka uppgifter i handlingarna som kan lämnas ut.⁸² KamR skiljer sedan mellan de uppgifter i handlingarna som är av ett sådant slag att flickan skulle lida betydande men, enligt 12:3 OSL, om de lämnades ut till modern och neutrala uppgifter. Neutral information, såsom flickans vardagsliv i skolan, kan inte, enligt KamR, vägras med stöd av 12:3

⁷⁸ KamR i Stockholm, Mål nr 5574-09, 2009-09-23, s. 4-5.

⁷⁹ KamR i Stockholm, Mål nr 640-14, 2014-03-25, s. 2.

⁸⁰ KamR i Stockholm, Mål nr 640-14, 2014-03-25, s. 3.

⁸¹ KamR i Göteborg, Mål nr 810-14, 2014-07-30, s. 2.

⁸² KamR i Göteborg, Mål nr 810-14, 2014-07-30, s. 4.

OSL och därför ska målet återförvisas till socialnämnden för att där detaljpröva handlingarna.⁸³

I de sju fallen jag redogjort för ovan är det yngsta barnet 11 år, två av barnen är 15 år och ett barn är 16 år. I tre av fallen går det tyvärr inte att utläsa barnens åldrar i domarna. I fallen i det här kapitlet har avgörandena istället grundat sig på skaderekvisitet.

4.4 Sammanfattande kommentar

De tre barn, som i rättsfallen i kapitel 4.2 ansågs föfoga över sekretessen själva, var lika gamla som barnen i en del av de fall där skaderekvisitet istället var avgörande (kapitel 4.3). I rättsfallen går det visserligen inte att helt och hållet utläsa hur barnen kan ha skilt sig i mognad och utveckling, men jag anser det anmärkningsvärt att barn i senare tonåren inte anses kunna föfoga över sekretessen för uppgifterna. Enligt propositionen är det visserligen inte tänkt att åldern i sig ska vara avgörande, utan åldern ska vägas in tillsammans med utveckling och mognad. Barn i tonåren har i många fall nått den mognad som krävs för att få ett visst skydd för sin integritet gentemot vårdnadshavaren.⁸⁴ Bestämmanderätten för vårdnadshavaren ska tunnans ut i takt med att barnet blir äldre, i enlighet med 6:11 FB. Att RR i rättsfallen⁸⁵ resonerar kring skaderekvisitet istället för att bedöma att barnen i fallen bör föfoga över sekretessen, trots att barnen var 15 resp. 16 år, ser jag inte som en korrekt tolkning av vare sig prop. 1988/89:67 eller 6:11 FB. Det hade varit intressant att se hur nuvarande Högsta Förvaltningsdomstolen hade bedömt frågan, tyvärr kunde jag inte hitta rättsfall därifrån.

⁸³ KamR i Göteborg, Mål nr 810-14, 2014-07-30, s. 5-6.

⁸⁴ Prop. 1988/89:67, s. 36.

⁸⁵ RÅ 1992 not. 117 och RÅ 1993 not. 462.

5 Analys

Under 1900-talet har det inneburit ett stort framsteg för barns rättigheter, att barnets bästa ska komma i främsta rummet i de frågor som berör barnet. På samma sätt ser jag utvecklingen i att införa uttrycket i FB, inkorporera EKMR i svensk lag och även Sveriges ratificering av FN:s barnkonvention. Problematiskt med hur begreppet barnets bästa i sin tur används i våra domstolar är att domstolarna använder sig av presumtioner om vad ett barns bästa är, frågan är om det inte hade varit bättre för barnet att helt och hållet försöka se just det barnets situation och förutsättningar. Barnets bästa är inte alla gånger att båda föräldrarna får insyn i vad barnet sagt till exempelvis skolkuratoren, då det mycket väl kan vara så att en eller båda föräldrarna är fast i ett missbruk eller att den ena föräldern behandlar den andra föräldern och barnet illa.

Problematiskt med konventionerna och hur de används idag är även att de i vissa fall kan stå i motsättning till varandra. Rätten till privat- och familjeliv i artikel 8 i EKMR kan bli väldigt svår att tillämpa, eftersom det inte står uttalat i artikeln vems rätt till privat- och familjeliv artikeln skyddar. Precis som barnets bästa kan bli felaktigt tillämpad i och med presumtioner av domstolen, blir artikel 8 fel om man tillgodoser en förälders rätt enligt artikeln genom att kränka barnets rätt till detsamma. Det är inte självklart att barnets rätt till privat- och familjeliv tillgodoses om föräldrarna får full insyn i dess kontakt med andra myndigheter, i vissa fall kan det hända att föräldrarnas rätt då tillvaratas istället för barnets.

När det kommer till 12:3 OSL, dåvarande 14:4 SekrL, förtydligades regleringen 2009. Tyvärr speglas inte den här tydligheten i domstolsavgörandena efter det att OSL trädde i kraft. Resonemanget som förs i prop. 1988/89:67, att det inte ska vara en fast ålder för när barnet istället för vårdnadshavaren ska förfoga över sekretessen är klokt, då barn verkligen utvecklas och mognar mycket olika. Problemet

är att i rättsfallen som jag har gått igenom, både från SekrL och från OSL, så resonerar domstolen i alltför många av fallen kring mognad och utveckling när barnen är i sena tonåren, det anser jag är orimligt. Att barnet i takt med stigande ålder och utveckling i allt högre grad ska få ta del av och besluta själv i frågor som rör honom eller henne, som det står i 6:11 FB, tycker jag inte tillgodoses när man så långt upp i åldrarna fortfarande anser att det är godtagbart att gå förbi barnets vilja och samtycke och låta vårdnadshavaren ha fortsatt insyn i sekretesskyddade uppgifter. Även om jag förstår att en fast ålder i 12:3 OSL kan slå väldigt fel, anser jag att praxis borde tydliggöra en gräns för när sekretessen i normala fall bör gå över till barnet, förslagsvis då barnet i fråga kommer upp i sena tonåren.

Både 14:4 SekrL och 12:3 OSL var och är utformade med ett kvalificerat skaderekvisit för att begränsa de situationer då vårdnadshavaren inte har rätt till insyn i barnets angelägenheter. Enligt min mening är detta i de allra flesta fall klokt, då vårdnadshavaren behöver insyn för att kunna fullgöra sina förpliktelser enligt FB. Jag hade dock önskat att förslaget från lagrådet som togs upp i prop. 1988/89:67, vilket innebar att barn äldre än 12 år skulle ha ett sekretesskydd för uppgifter som barnet självt lämnat i förtroende, hade gått igenom och blivit en del av sekretesslagstiftningen. Det är oerhört viktigt att just de uppgifter som ett barn lämnar i förtroende till exempelvis sin skolkurator eller en ungdomsmottagning stannar där. Barn i tidiga tonåren och därefter borde ges en känsla av att dess integritet är skyddad och att det barnet säger stannar hos den eller de som barnet har förtroende för och väljer att prata med. Jag anser att då det inte finns något generellt skydd idag för barnet, såsom förslaget hade inneburit, leder det kvalificerade skaderekvisitet till att myndigheter i många fall sviker den tillit som barnet gett.

I de fall jag har redogjort för ovan ser man ett liknande resonemang kring avvägningen i sekretessfrågan. I första hand bedöms vem som förfogar över sekretessen för uppgiften, barnet eller vårdnadshavaren. I andra hand tas det sedan ställning till om ett utlämnande av uppgiften

skulle kunna leda till betydande men för barnet, i de fall då det är vårdnadshavaren som anses föfoga över sekretessen. I övervägande del av fallen (7 av 10) ansågs vårdnadshavaren vara den som föfogade över sekretessen, trots att två av barnen var 15 år och ett av barnen var 16 år. Inget av barnen i rättsfallen, som blev tillfrågade i samband med avgörandet, samtyckte till att föräldern fick ta del av uppgifterna.

Jag förstår varför 12:3 OSL har en generell karaktär, att den bryter den sekretessregel som annars hade gällt för att inte bli verkningslös i förhållande till föräldrarnas vårdnad om barnet, men just för att paragrafen blir så starkt sekretessbrytande anser jag att barnet självt så fort det är möjligt bör föfoga över sekretessen. Det är viktigt att komma ihåg att den sekretess 12:3 OSL många gånger bryter är sekretessregleringar med omvända skaderekvisit som för en myndig person hade varit strängt skyddade från att lämnas ut utan samtycke. Ett barn i tonåren ska inte behöva tveka inför att be om hjälp av skolkuratorn eller annan vård p.g.a. oro inför att dess föräldrar får veta vad som sagts. Det i sig anser jag motverkar det förtroende som behövs för att barnet ska våga be om hjälp.

Käll- och litteraturförteckning

Propositioner

Prop. 1979/80:2 Del A

Prop. 1988/89:67

Prop. 2008/09:150

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:116

SOU 2003:99

Litteratur

Alf Bohlin *Offentlighetsprincipen*, 8:e uppl., Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2010

David I. Fisher *Mänskliga rättigheter – En introduktion*, 7:e uppl., Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2015

Irja Hed *Sekretess! Handbok om offentlighets- och sekretesslagstiftningen*, 16:e uppl., Jure Förlag AB, Stockholm, 2009

Sigvard Holstad *Sekretess i allmän verksamhet – Vägledning till reglerna i grundlag och i den nya offentlighets- och sekretesslagen*, 4:e uppl., Norstedts juridik AB, Stockholm, 2009

Pernilla Leviner *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*, Jure Förlag AB, Stockholm, 2011

Åke Saldeen *Barn- och föräldrarätt*, 7:e uppl., Iustus Förlag AB, Uppsala, 2013

Johanna Schiratzki *Barnrättens grunder*, 5:e uppl., Studentlitteratur AB, Lund, 2014

Anna Singer *Barnets bästa – om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, 6:e uppl., Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2012

Anna Singer *Föräldraskap i rättslig belysning*, 1:a uppl., Iustus Förlag AB, Uppsala, 2000

Håkan Strömberg & Bengt Lundell *Handlingsoffentlighet och sekretess*, 12:e uppl., Studentlitteratur AB, Lund, 2015

Stefan Zetterström *Offentlighet och sekretess*, 1:a uppl., Liber, Malmö, 2010

Rättsfallsförteckning

Regeringsrätten

RÅ 1992 not. 117

RÅ 1993 not. 462

Kammarrätterna

Kammarrätten i Sundsvall 2005-03-03 mål nr 179-05

Kammarrätten i Göteborg 2005-04-22 mål nr 2046-05

Kammarrätten i Göteborg 2005-12-12 mål nr 6591-05

Kammarrätten i Jönköping 2007-02-13 mål nr 430-07

Kammarrätten i Stockholm 2009-09-23 mål nr 5574-09

Kammarrätten i Stockholm 2012-09-06 mål nr 4906-12

Kammarrätten i Stockholm 2014-03-25 mål nr 640-14

Kammarrätten i Göteborg 2014-07-30 mål nr 810-14

Justitieombudsmannen

JO 1992/93 s. 439, Dnr 1146-1991

JO 1998/99 s. 464, Dnr 571-1997